

HUKUK ve SİYASET

KANUNLARIMIZIN YAYIM VASITALARINDA AHENKSİZLİK!

Yazan: Prof. Dr. Hüseyin Avni GÖKTÜRK

Devletimizi idare eyliyen kanunların, nizamnamelerin, talimatnamelerin, emirlerin, tamimlerin... ilâh yayım vasıtalarının çokluğu her halde okuyucularımızın da gözünden kaçmamıştır. Gerçekten müspet hukukumuzun yukarda sayılan kaynaklarını «ak üstünde kara» olarak yayın ve dağıtan - resmî ve hususi - on beşten fazla yayım vasıtası vardır. Bunların hepsi de birbirinden virgül farkı dahi bulunmamak lâzım gelen kanunlarımızı ve nizamlarımızı basıp tekrar etmekte devam ederler. Aynı devlette, aynı metinleri bu kadar tekrar etmenin millî servet ve kuvvetleri israf mahiyetinde görülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu israfı kabulde devam etmenin de bu bakımdan olan çalışma tarzımızdaki ahenksizlikten doğduğuna kaniiz. Hususi teşebbüslerin yaymakta ve çıkarmakta oldukları bu türlü müspet hukuk metinlerinde olmasa bile devlet neşriyatında bu bakımdan bir ahenk temininin mümkün olduğunu ve hiç olmazsa bu neşir vasıtalarının bazılarında vazgeçilebileceğini sanıyoruz. Kaldı ki hususi kanun metinleri neşriyatını da ahenkleştirmek ve ayarlamak imkânsız değildir. Zira bu teşebbüslerin çoğu resmi yardım ve koruma ile yapılmaktadır. Binaenaleyh bu yardım ve korumayı rasyonel ve ihtiyatlı bir hale getirmekle hususi kanun metinleri neşriyatının da ahenkleştirilmesi mümkün olacaktır.

Aslında bir devlette, bu devletin her türlü müspet hukuk kaidelelerini, yani kanunlarını, nizamnamelerini, talimatnamelerini, ve resmî makam ve mercilerin emsal teşkil edecek mahiyetteki kararlarını, yani içtihatları derli toplu, muntazam, kullanılması kolay bir şekilde ve bir yerde günü, gününe neşretmek hem ihtiyaca ve hem gayeye uygundur. Zira bu suretle bir taraftan bunların neşri için gerekli sermayeden ve diğer taraftan da bunları kullanacakların verecekleri paralardan, bu türlü kanun mecmua ve mecellerinden istifadeleri için sarf edecekleri zamanlardan tasarruf edilmiş olur.. Böyle kanun mecele ve mecmualarının, meselâ her cildinin veya her yıllığının, her beş yıllığının, her on yıllığının, her yirmi yıllığının... ilâh muntazaman alfabetik fihristleri veya her türlü

arama cetvelleri yaptırılmak, bunlardan istifadeye imkân vermek için şarttır. Bu suretle kanun ve nizamları görmek ve işlerini ve kararlarını onlara uydurmak zaruretinde olanlar bir tek kanun mecellesi, hem de inanılır, güvenilir, her türlü hatadan salim bir metin mecmuası karşısında kalmış olurlar; bundan başkasına artık itibar etmeye mahal kalmaz. Böyle bir kanun mecmuası (mecellesi) ya devlet tarafından yapılabilir veyahutta bu iş hususi teşebbüslere bırakılmış bulunabilir. Fakat her iki halde de aynı metinlerin muhtelif merciler, makamlar, daireler veya hususi şahıslar tarafından mükerrer olarak neşredilmesini önlemek mümkündür. Bittâbi bu suretle tasarruf edilecek paralar eğer devlet parası ise başka eksik kalan âmme işlerine tahsis olunabilir. Hususi sermayelerden yapılan tasarruflarla da aynı suretle millî iktisat bünyesi içerisinde, işe yarayacak ve yaratıcı bir sermayenin kurtarılması sağlanacak demektir.

Yukarda işaret olunduğu üzere bizde kanun mecmualarının (mecellelerinin) neşri bakımından bu ahenk, nedense, hâlâ temin olunamamıştır. Kanunlarımızın gerek hususi ve gerek resmî birçok metin mecmualarına raslıyoruz. Bunları iki kısım içerisinde mütalâa edebiliriz:

I. Hususi mahiyette olan kanun mecmuaları (mecelleleri) yayımları.

A. — Cumhuriyet devrinde bizde hususi kanun mecmuaları neşriyatının hemen ilkinin eski Başvekâlet Müdevvenat Müdürü B. Edip Kemal Ergin tarafından yayımlanmış olan (kanunlarımız) adlı kanun mecmuası teşkil eder. Bu bir kısmı eski harflerle (7 cilt) ve bir kısmı yeni harflerle (9 cilt) olmak üzere *on altı* cilt teşkil eder, ve zamanında hizmet ve himmeti olan bir yayım sayılsa yeridir. Bundan dolayı müellifi cidden tebriğe değer. Bunların beher cildi üst üste takriben yedi yüz sayfa tutar ve her cildin fiyatı ortalama 6 altı lira olarak kabul olunursa eserin tamamını takriben yüz liraya edinmek kabil görünür.

Edip Kemal Ergin yukarıki birinci seri kanunlar mecmuasını yarı yolda bırakmış, devam ettirmemiştir. Bu suretle maalesef bu kanun mecmuasına yatırılan yüz lira gibi mühim bir sermaye de heder olup gitmiştir. Zira bu nevi eserlerin kıymeti onların hayatta kalması ile yani memleketin kanunlarının oluş ve gidişini takibetmesiyle, başka deyimle eserin ayakta tutulmasıyla mümkündür. Bırakıldığı andan itibaren artık verilen para sıfır olur. Zira eski abone, canlı kalan ve mevzuatı takibeyliyen başka bir kanun mecmuasına bağlanmak zaruretindedir. Böylece seri takibetmesi lâzım gelen eserleri neşredenler, onları satın alanlar karşısında âdeta şöyle bir taahhüde girmişlerdir: eserin devam ettirileceği teminatı.

İtiraf etmeli ki bu türlü uzun süren ve hattâ ferdin hayatına nispetle ve mâna itibariyle ebedîlik ifade eyliyen teşebbüsleri hususi şahısların tek başına başarmaları zordur. Zira bir kere bu işler onların ömülerini aşar, sonra onların sermaye ve iş verimi kabiliyetleri bu türlü devamlı işleri başarmaya az elverişlidir. Bundan dolayı bu neviden işler bütün dünyada, yine bir ticarî teşebbüs mahiyetinde olmakla beraber, daha ziyade hükmi şahıslar olan şirketler ve büyük kitap ticarethaneleri, basım ve yayım evleri tarafından yapılır. Çünkü bunlarda devam ve yaşama imkânları fertlerin hayatlarına nispetle daha emniyetli ve daha uzundur.

B. — Hususi kanun mecmuaları neşriyatını cumhuriyet devrinde ikinci olarak ele alan hususi teşebbüs Cihan Kitabevi olmuştur. Bu ticarethane Osmanlı Devletinde Müdevvenat Müdürlüğü ve Babîâli Düstür Encümeni Reisliği yapmış olan Bay Serkiz Karkoç'u bu işe koşturmuştu. Bu kanunlar mecmuası (Sicilli Kavanin) adını taşımaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin ısdar ettiği bütün kanunlar ve nizamlarla birlikte eski Osmanlı İmparatorluğu kanunlarının mer'î olanlarını ve bunların biribiriyle ilgisini de notlarla göstererek ihtiva eden bu kanun mecellisi, mevcut emsali arasında en ziyade güvenilebilecek emek ve dikkat mahsulü görünmektedir. 1926 yılından itibaren basılmaya başlayan bu kanunlar mecellisi bugün 1941 kanunlarıyla 22 cilde baliğ olmuştur; bunun basıcısı ve yayıcısı Cihan Kütüphanesi sahibi Mihran'ın ölümünden dolayı işini ele alan vârislerinin teşebbüsü yürütmek istedikleri anlaşılmaktadır. Bu mecmuadan istifade edebilmeyi, (direktif I) adını taşıyan ve 1815—1934 tarihleri arasındaki bütün mevzuatı ihtiva eyliyen bir arama cetveli sağlıyor. Bu cetvel bu serinin 15 inci cilde kadar olanlarını içine alıyor. Bundan sonra da 1935—1937 tarihleri arasındaki mevzuata şâmil olmak üzere bu sefer de frenkçe iki kelimeyi kendisine ad olarak alan (Direktif - süpleman) adıyla ikinci bir arama cetveli neşredilmiştir. Fakat bu kanun mecmuasından istifadeyi kolaylaştırmak üzere, başlangıçta söylediğimiz usul üzere, beher cildin sonunda muntazam ve sistemli bir arama cetvelinden maada hiç olmazsa her beş yıl sonunda mutlaka bir arama cetveli neşredilmesi şarttır. Meselâ birinci direktifin neşri 1934 yılı olduğu halde 1940 yılında behemehal bütün ciltlere şâmil muntazam bir arama cetveli neşri icabederdi. Bu mecmuanın 23 üncü cildi çıkmak üzere bulunduğu halde hâlâ toplu bir arama cetveli neşredileceğine dair bir işaret görülüyor. Bu cihet eserin kıymetini azaltmaktadır. Halbuki başka garp memleketlerinde bu türlü kanun mecmualarının her yeni cildinin çıkışında eskilerinin fihristleri iptal olunarak hepsine şâmil yeni fihrist-

ler ve arama cetvelleri neşrolunmak âdetidir. Sonra bu fihristleri Cihan Kitabevi bunlar için ayrıca para istemeksizin, abonelerine meccanen tevzi tmeyi de âdet edinse yeridir. Sicilli Kavaninin beher cildinin fiyatı 6 liradır; çıkmak üzere bulunan 23 üncü cildin fiyatı 9 liradır. Direktif ile süplemanın fiyatları da beşer liradırki takımını takriben 150 liraya tedarik kabîl görünmektedir. Bu kanun mecmuasının ciltleri de iyice kabarıktır. Beher cilt ortalama biner sahife tutar. Neşriyat devam ediyor.

C. — Hususi teşebbüslerce yapılan mühim kanun mecmuası yayımlarının üçüncüsünü yine eski Müdevvenat Müdürü ve Devlet Şûrası Âzası ve halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Âzası olan B. Edip Kemal Ergin yapmıştır. B. Edip Kemal Ergin'in bu ikinci kanun mecellesi (Tek Metin Kanunlarımız) adı altında iki cilt teşkil etmek üzere neşrolunmuştur. Mecmua, ilâve ve yeniden elden geçirmeye müsait olmak üzere föy volaut (= tek yapraklar) halinde ve açılır kapanır tertibatlı iki siyah ve büyük kapak cilt içerisinde. 2400 sayfadır. Bu iki ciltlik kanunlar mecelesi dış görünüş bakımından biraz hantal ve kullanım bakımından ağır görünmektedir. Adından da anlaşılacağı üzere bu mecmuanın gayretli ve himmetli mürettibi bütün kanunlarımızı tarıyarak onların mer'î olan hükümlerini olmıyanlardan ayıklamış ve mer'î kanunlarımızın sayısını - en son kanun numaramız beş bine yaklaşmasına rağmen - yedi yüz etrafında tesbit etmiştir. Bu ince ve yorucu çalışmalardan dolayı Edip Kemal Ergin'i yürekten tebrik ederiz. Hiç şüphesiz, böyle bir kanun mecmuası da birçok hizmetler görebilir. Bilhassa işi gücü çok olanlar ve kanunların mer'î olanlarını olmıyanlarından ayırdedemeyecek halde bulunanlar için bu eser emsalsiz bir "hazır yemek,"tir. Fakat tek metin kanun neşri, bu demek değildir. Tek metin kanun neşretmek işi asıl bu hususa salâhiyetli olan teşriî uzuvların yani Türkiye B.M.Meclisinin işidir. O, kendisine gelen yeni kanunları, ilgili bulunan bütün kanunlarla karşılaştırarak ve bütün eskilerinden alınması ve yenisine konulması lâzım gelen hükümleri yerli yerince koyarak yeni kanunla ilgili bütün kanunları sarahaten ve ismen ilga etmek suretiyle kanun yaparsa ancak o zaman (tek metin kanun neşri) mevcut olabilir. Fakat bugünkü kanun neşri sistemimiz bu değildir. Yüksek Meclis her hangi bir yeni kanunu kabul ve neşrederken bu kanuna temas eden bütün eski ahkâmı gözden geçirmeye lüzum görmeksizin umumiyetle şöyle bir kayıtle iktifa ediyor: «... kanun ve kanunlarla bu kanuna mugayir bütün kanunlar... veya hükümler mülgadır». Halbuki bu mülga olan kanunların ve bilhassa münferit kanunlar içerisindeki hükümlerin tâyini zannolunduğu kadar kolay bir iş değildir. Binaenaleyh bu mülga olan hükümleri tâyin ve tesbit işini Büyük Meclis

bizzat üzerine alınıyor başkalarının üzerine atıyor demektir. O halde kimin üzerine atıyor? Hiç şüphesiz kanunların hangilerinin veya münferit kanun hükümlerinden hangilerinin mer'î ve hangilerinin gayri mer'î olduğunu tâyin işi hususi teşebbüs erbabının vazifesi ve salâhiyeti içerisine girmez. Binaenaleyh Bay Edip Kemal Ergin'in hususi teşebbüs olarak ortaya getirdiği bu emekli ve zahmetli eser bu suretle en kuvvteli teşrii mesnedinden mahrumdur. Zira onun, mer'idir diye mecmuasına koyduğu veya mer'i değildir diye mecmuasından çıkardığı kanunların aksine olarak mer'i olmadığı veya mer'i bulunduğu varit olabilir. Netekim mer'i oldukları halde bu mecmuaya girmiyen kanunların bulunduğunu iddia eden hukukçulara rasladık. Bu kanun mecmuasının hazırlanmasında fiilen, çok dikkat gösterilmiş olduğuna, Bay Edip Kemal Ergin'in bu husustaki vasıflarını ve titizliğini de bilmek itibariyle, inanıyoruz. Fakat dediğimiz gibi bu mecmuadaki kanunları tek metin kanunlar halinde telâkki etmeye imkân yoktur. Zira kanun kurucu, kendine düşen bu işi yapmıyarak onu daha ziyade kanunların tatbiki mesuliyetini omuzlarında taşıyanlara yani kaza kuvvetine bırakmıştır. Şu halde bu (tek metin kanunlarımız) dan istifade edenler bu ciheti daima hatırdan bulundurmalarıdır.

Hattâ hukukçularımızca malûmdur ki parlâmentolardan, kısmen veya tamamen kenar notsuz çıkan kanunların kenarlarına, salâhiyetli profesörlerce konulan kenar notlarının da hiçbir zaman bağlayıcı kıymeti yoktur; yani mahkemeler bunları yok farz ederler.

Bütün bunlara rağmen Bay Edip Kemal Ergin'in emeği bizce, bu memlekette, bir tek kişinin bile icabında tek metin kanun neşri bakımından ne kadar himmetli işler başarabileceğini göstermek itibariyle de ayrıca çok kıymetlidir.

Belki yakın bir gelecekte Büyük Millet Meclisi bu işi üzerine almakta tereddütmiyecektir. [1]

«Eğer Bay Edip Kemal Ergin'in bu yeni (tek metin kanunlarımız)

[1] (Tek metin kanun) müessesesini Bay Edip Kemal Ergin'in de bizden ve herkesten başka türlü anlamadığını burada işaret etmek isteriz. Zira vaktile Cumhuriyet Halk Partisine, onun bu yolda bir teklifte bulunduğu ve Büyük Millet Meclisinin kanunlarını tek metin halinde isdar eylemesi lâzım geldiği yolunda bir teşebbüsüne hususî olarak, âşınayız. O zaman Partice kurulan bir komisyonda Bay Edip Kemal Ergin tek metin kanun meselesini müdafaa etmiş ve fakat bu fikre muhalif olanlardan bilhassa rahmetli Mustafa Şeref Özkan'ın «kanun kurucu'nun abesle iştigal eylemediği» yolundaki telkin ve muhalefete bu mes'ele reddedilmiş! Bu suretle uyuyan bu iş müellifin gönlünde haklı bir dâva ve takmin işinde iyi bir teşebbüs olarak yaşamış olacaktır ki nihayet artık (hususî tek metin kanun) yoluna gitmekten başka çare olmadığına zahip olmuştur. Yani Büyük Millet Meclisinin halen yapmadığı bu işi kendisi tek başına başarmağa savaşımıştır.

eseri bu işte bir telkin rolü oynayabilirse kendisinden beklenen hizmeti yapmış sayılması lâzım geldikten maada bu hizmeti aşmış bile sayılmak icabeder.

Ç. — Hususi teşebbüslerce neşrolunan bu üç büyük ve külliyat nev'inden bulunan kanun mecmuaları dışında daha münferit birçok kanun metinleri neşrolunmaktadır. Gerçekten adli, idari, mali kanunların ve kamu hukuku kanunlarının hemen en büyük kısmı veyahut hiç olmazsa en mühimleri mutlaka kazanç kasdiyle ayrı ayrı neşrolunmaktadır. Bu cümleden olarak meselâ Teşkilâtı Esasiye kanununun, Medeni Kanunun, Borçlar Kanununun, Ticaret Kanunlarının, İcra ve İflâs Kanununun Hukuk Usulü Muhakmeleri Kanununun, vergi Kanunlarından her birinin Vilâyetler İdaresi Kanununun, Belediye Kanununun, Millî Korunma Kanununun... hulâsa hemen her türlü yeni çıkan Kanunların ayrı ayrı basılıp yayılmakta olduğu herkesçe bellidir. Hattâ bu işi yalnız kitap naşirleri ve kitap tacirleri ve basım ile uğraşanlar yapmıyorlar, aynı zamanda tacir ve naşir olmıyan birçok teşebbüs erbabı kimseler de yapıyorlar. Zira malûmdur ki Matbuat Kanununa göre tacir olmıyanlarca da eser neşri, ne bir öncül müsaadeye ve ne de vergiye tâbidir.

Bu sebeplerden dolayı aynı kanunun yurdumuzda değişik teşebbüsler ve şahıslar tarafından neşredilmiş sayısız nüshalarına raslanır. Mesele aynı zamanda onlarca muhtelif basımda medeni hukuk metni bulmak güç değildir. Ve bunların hepsi de geçer. Fakat itiraf edelimki bunlar arasında basım hatasından kurtulmuş olanı, eksiksiz ve muntazam arama cetvelleri bulunanı, hulâsa her bakımdan güvenilecek olanı nadirdir. Buna mukabil okuyucularımıza - bu bakımdan bir karşılaştırma imkânı vermek üzere - şunları derhal anmayı faydalı buluyoruz: Türk Medeni Kanununun aslının İsviçrede revaç bulmuş olan ve âdeta fiilî inhisar temin eylemiş bulunan bir tek Fransızca metni vardır ki o da federal hâkim *Virgile Rossel* imzasiyle 1912 yılındanberi neşredilen metindir. Aynı kanunun, Almanca metni de profesör *Hugu Oser* ve ölümünde onun adına ve müştereken *Prof. Schönenberger* tarafından neşredilmiştir. Bu iki metin basım tekniği, arama cetvelleri ve yollamalar bakımlarından cidden mükemmeldir. Binaenaleyh İsviçre Medeni Kanununun Fransızca ve Almanca olarak bu metinlerinden başka metinleri hemen hiç satılmaz dense yeridir. Almanyada da Alman Medeni Kanununun (= B G B) Münih'teki basımcı, *Bech* tarafından yapılan nefis bir metinden başka revaçta metni yok gibidir.

Bu münferit kanun metinleri neşri işinin bir ikinci safhası daha vardır ki bunlar da şerhli ve izahlı metinler neşriyatıdır. Bu kategoriye sokulabilecek neşriyatın her ne kadar adları böylece şerhli ve

izahlı metinler olarak anılmakla beraber bu türlü eserlerin çoğunun mün-
derecaı çok vakit kanun metninin aynıdır. Ve şerh ve izah diye yapılan
ilâveler ya yok farz olunacak kadar ehemmiyetsiz; yahut şerh ve izah de-
nilen kısımlar kanun metinlerinin tekrarından veya şişirilmesinden iba-
rettir ve bazan da, malesef, ciddiyetsizdir.

Bu şerhli ve izahlı metinlerin bazan adli ve idari makam ve merci-
lerin kararıyle, ve kanunun ilgili bulunduğu idarenin tamim ve tah-
riratları ile de birleştirilerek kabartıldığı ve hem de binlerce sahifele-
re çıkarıldığı vakidir. Bu kabil kabarık metinlerin fiyatları da maalesef
çok fazla olup çok vakit bu türlü eserler mühim miktarda Devlet daireleri-
ne satılmaktadır. Aşağıda devletçe bol bol yapılan kanun metinleri neşriya-
tını gözden geçirdikten sonra bu neviden pahalı olmakla beraber pek de
gayeye uygun olarak hazırlanmıyan gelişi güzel ve menfaat sevkiyle çı-
karılan metinlerin devletçe bol miktarda satın alınmasının faydasızlığı
daha fazla meydana çıkacaktır.

II. Resmî mahiyette olan kanun mecmuaları (= mecelleleri) ya-
yımları.

A. — Zabıt cerideleri.

Bilindiği üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinin müzakere ettiği
ve karara bağladığı her kanun ve her mesele usulü dairesinde Meclise gelir.
Kanun lâyihaları (= taslakları) hükümetçe Meclise verildikte, veya
Meclisçe bir kanun yapılmak icabettikte, bunların lâyihaları evvelâ
ilgili encümente veya encümenlerde, lâyihasıyla de bezendikten sonra,
Meclis umumi heyetine verilir. Meclis umumi heyetince de yapılan müza-
kerelerden sonra ya kanun halini alır veyahut almaz, talik olunur.

Bu kısa izahatı vermekten maksadımız, Türkiye Devletinin kanun-
larının oluş safhalını topluca hatırlatmaktır. Bundan anlaşılıyor ki ka-
nunlarımızın her oluş safhasını, Meclis müzakere zabıtlarında ve diğer
evrakında bulmak tabiidir. Demekki her türlü kanunların ve Meclis ka-
rarlarının oluş safhaları (Büyük Millet Meclisi zabıt cerideleri) denilen
bu vesikalarda aynen ve etraflıca mevcuttur. Bu zabıtnamelerin, Devletimi-
zin idaresi bakımından da ayrıca pek kıymetli tarihî vesikalar olduklarını
unutmamak gerektir.

Bütün kanunlarımızı ve Meclis kararlarını dağınık da olsa, ihtiva
eden bu zabıt cerideleri mahdut sayıda bastırılarak Büyük Millet Meclisi
âzasına, resmî dairelere ve ilim müesseselerine, lüzumu halinde dağıtılır.
Bunların hususi şahıslar tarafından tedariki zordur; ancak ya terekeden
veya elden, tesadüfî olarak tedariki mümkündür. Cari fiyatları da yoktur.
Fakat tamam bir koleksiyonunun kıymeti binlerce lira değerinde olmak
gerektir. Zabıt ceridelerinin cilt sayısı pek çoktur. Ve Türkiye Büyük

Millet Meclisinin intihap devrelerinden her biri bir seri teşkil etmek üzere numaralanmıştır.

Birinci	intihap devresinin	zabıt cerideleri	1 — 29	cilttir.
İkinci	”	”	1 — 33	”
Üçüncü	”	”	1 — 26	”
Dördüncü	”	”	1 — 29	”
Beşinci	”	”	1 — 29	”
Altıncı	”	”	1 — 30	” (1943 yılına kadar)

Demek oluyor ki Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan 1943 yılının başına kadar zabıt ceridelerinin tamamı 176 cilde baliğ olmuştur.

Bu neviden seri teşkil eyliyen eserlerin koleksiyonlarını günü gününe takibederek vaktinde yeni çıkanlarını edinmek gibi bir itiyat ve mesuliyeti benimsiyenlerimizin maalesef az olmasından dolayı olacaktır ki (B. M. M. kütüphanesi hariç) resmî kütüphanelerimizde bu kıymetli eserlerin tam bir koleksiyonunu bulmak güçtür. Halbuki bunlar, yukarda da işaret olunduğu üzere kütüphanelerimize ve her türlü irfan ve idare müesseselerimize yeter sayıda bastırılmakta ve hazine bunun malî yüküne katlanmaktadır.

B. — Her ne kadar A harfi altında izah edilen Büyük Millet Meclisi zabıt ceridelerinde de kanunlarımız mündemiçtir. Fakat bunları kanun mecmuası saymaktan ziyade (istenoğrafi bültenleri) saymak gerektir. Binaenaleyh asıl kanun mecmuası olarak devletçe neşrolunan eserlerin başında (Büyük Millet Meclisi Kavanin Mecmuası) gelmektedir. Bu koleksiyon Büyük Millet Meclisince ısdar olunan bütün kanunları, neşir tarihleri sırasıyla içine alan bir büyük koleksiyon olup Türkiye Büyük Millet Meclisince neşrolunmaktadır. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Âzasına* mahsus olmak üzere basılması düşünülmüş olan bu koleksiyonlar devlet dairelerine ve ilim ve irfan müesseselerine de, istek üzerine, verilmektedir. Bu koleksiyonun ciltleri de bugün 23 e varmıştır. 19 uncu ciltten sonra bütün evvelki ciltlere şâmil olmak üzere ayrı ve *bulmaç* adıyla bir arama cetveli yayımlanmıştır. Yani bu cilt 23 nisan 1920-27 kânunusani 1939 tarihleri arasındaki beş devrelik kanunların, tefsirlerin ve kararların muhtelif bakımlardan arama cetvellerini ihtiva etmektedir. Bu koleksiyonu da dışarda tedarik güç ise de bunları terekeden ve saireden tedarik, zabıt ceridelerine nispetle, daha kolaydır. Fakat ne de olsa yüzlerce liralık bir koleksiyondur.

C. — Devletimizin kanunlarının ilân ve ısdarına yarıyan bir diğer yayım vasıtası daha vardır ki bu da (Resmî Gazete)dir. Müspet hukuk

kaidelerinin halka ilânı vazifesinin devletçe yerine getirilmesi mecburiyeti dolayısıyla bütün kanunlar, nizamnameler, kararnameler, tevhide içtihat kararları, bazı şûrayı devlet kararları, resmî ilânlar, şirketlerin ve kurumların statüleri ve başkaca yurttan yayılması kanunca emredilen hususlar bu resmî gazetede neşredildiğinden müspet hukuk kaidelerini ve bunların başında kanunlarımızı bir kerede burada bulmak mümkündür. Resmî gazete devletin resmî organıdır. Bu vazifeyi, eski Osmanlı Devletinde 1256 tarihindenberi neşrolunan (Takvimi Vekayi) görürdü. Yeni Türkiye Devletinde bu neşir vasıtasının adı değiştirilerek 7 teşrinievvel 1336 (1920) tarihinden itibaren (Resmî Ceride) adı altında neşrolundu. 17 kânunuevvel 1927 tarihinden itibaren de (Resmî Gazete) adını aldı. Bu yazının yazıldığı günlerde 5460 ıncı sayısı neşrolunmuştur. 1322 sayılı kavanin ve nizamatin sureti neşir ve ilânı ve mer'iyet tarihi hakkındaki kanun hükümlerine göre Resmî Gazete Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Müdürlüğünce neşrolunmaktadır. Bu koleksiyonun her sene fihristi yapılır. Bu fihristler (kanun, karar, tefsir, kararname, talimatneme, tamim ve tebliğler) gibi kısımları ve başlıkları ihtiva eder. Fakat bu fihristler her yıl sonunda daha evvelkileriyle birleştirilmediğinden veyahut her beş yılda bir kere beş yıllıklarını bir araya toplayıp bire irca edilmediğinden resmî gazetelerin kullanılması da maalesef imkânsız denecek derecede güçtür.

Zira, bilindiği üzere bu nevi bütün koleksiyonların kıymetleri arama cetvellerinin iyiliği ve mükemmelliği ile mütenasiptir. Gerek Takvimi Vekayi ve gerekse Resmî Ceride ve Resmî Gazete koleksiyonlarını da ancak terekeden ve saireden ve pek pahalıca tedarik kabildir.

Ç. — Asıl devletin resmî ve mamulünbih kanunlarını yani gerek mahkemelerce ve gerek diğer makam ve mercilerce muteber metinleri ihtiva eylemek üzere, başka tâbirle (ahkâmı umumiyi ve hukuki metinleri) havi mecelle mahiyetinde neşredilen kanunlar mecmuasına bizde *düstur* denilmektedir.

Ahkâmı umumiyeye tâbirinden meselâ Askerî Ceza Kanunu gibi hususi kanunlar da anlaşılır. Hukuki metinler tâbirinden, teşrî kuvvetince konulan kanunlar, tefsirler ve kararlar ile bunların ahkâmına uygun olarak salâhiyettar makamlardan ısdar olunan nizamnameler ve akdolan mukaveleler anlaşılmalıdır.

Düsturlarımız bugün, ikisi eski Osmanlı imparatorluğu devrinde ve üçüncü tertibi de yeni Türkiye devletinin kuruluşundanberi başlıyan devreye ait olmak üzere, üç tertiptir. Demekki Osmanlı ve Türkiye devletlerinin kanunları ve nizamları (= müspet hukuk kaideleri) devletçe mazbut bir şekilde birinci tertip düsturun kuruluşundanberi zabt ve neşro-

lanmaktadır. Demek oluyor ki bugün elimizde, 1840 yılındanberi ısdar edilmiş olan bütün mevzuatımız düstur halinde mevcuttur.

1 — Birinci tertip düstur sekiz cilttir. Bunlardan ilk dört cilt eski harflerle ve ihtiva eyledikleri mevzuatın ısdarı zamanında bastırılmıştır. Yine eski harflerle bastırılmış olan bir cilt, bu eserin (1—4) üncü ciltlerinin zeylini teşkil eder. Bu tertibin 5 inci, 6 inci, 7 nci' ve 8 inci ciltlerini teşkil eyliyen mevzuat o zaman neşrolunamamıştı. 1324 (1908) tarihine kadar olan devirleri ihtiva etmek üzere ve 4 cilt halinde, bunlar da yeni harflerle bastırılmıştır. Bu seri 1 kânunusani 1299 (1833) tarihinden başlamak üzere cumhuriyet devrinde Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Müdürlüğünce yeni Türk harfleriyle tertip ve tab ettirilmiştir.

2 — İkinci tertip düstur 12 cilttir. 10 temmuz 1324 — 23 nisan 1336 (1920) tarihine kadar olmak üzere meşrutiyetten, imparatorluğun sukutuna kadar olan mevzuatımızı ihtiva eder. Bunların hepsi de eski harflerledir. Hususi tahkikatımıza göre mevcut ciltler tükendikçe Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğünce yeni harflerle tekrar basılmaları düşünülmektedir; 7 ve 8 inci ciltleri bittiğinden bunlar derhal bastırılmak istenmektedir.

3 — Üçüncü tertip düstur: Bu düsturun münderecatını 1322 sayılı kanunun 15 inci maddesi tâyin ve tahdidetmiştir. Bu maddeye göre resmî gazeteler dahi Müdevvenat Müdürlüğünce bastırılır. Bu müdürlük Meclisin her içtima yılına ait düsturların basılması, ve eskiden basılmadan kalmış olan eski düsturların tamamlanması vazifesiyle mükelleftir. Düsturlara şu maddeler dercolunur:

Kanunlar ve nizamnameler, devletlerle münakat mukavele ve muahedeler ve sair düvelî akitler, inhisarı ve malî taahhüdü mutazammın mukavele ve imtiyaznameler ve kanunların tefsirine mütaallik Büyük Millet Meclisi kararları, umumi hizmetlerden birini ifa maksadiyle aktedilip İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunan mukavele ve imtiyaznameler, nizamnamelerin tefsirine müteallik Devlet Şûrası kararlarıyla Temyiz Mahkemesinin tevhidî içtihat ve refi tezat kararları. Bunların tertip tarzı «garp hükümetleri tarafından kabul edilen tarza muvafık oln ikinci tertip düsturun» aynıdır. Her cilt bir teşrî yılında konulan kanunları ve nizamları ihtiva eder.

3 üncü tertip düstur yeni Türkiye devletinin kuruluşundan yani 23 nisan 1336 (1920) tarihinden itibaren ısdar edilen mevzuatı ihtiva eder. Bugün bu tertip düsturun cilt sayısı 23 ü bulmuştur. 24 üncü cilt basılmaktadır. 18 inci cilde kadar olanları için 1938 tarihinde mazbut muntazam bir alfabetik arama cetveli yapılmıştır. Böylece bu on sekiz cildin kullanılması kolaylaştırılmıştır. Başvekâlet Müdevvenat Müdürlü-

İnşaa her beş yılda bir fihsit çıkarmayı program olarak kabul ettiğini hususi olarak öğrendik. Bu öğrencemizin tahakkuk ettiğini görmek bize büyük bir haz kaynağı olacaktır.

* * *

Birinci ve ikinci tertip düsturların arama cetvelleri her tertibin beher cildinin sonundadır. Halbuki bunların da üçüncü tertip düsturların arama cetvelleri içerisinde veyahut birinci ve ikinci tertip düsturlara şamil olmak üzere bir tek muntazam arama cetvelleri yapılmak maksada uygunluk bakımından zaruri gibidir.

Eski tertip düsturların tedariki güççe ve bulunan takımların fiyatları da yüksekçedir. Buna mukabil üçüncü tertip düsturların beher cildi, devlet neşriyatı olarak, ortalama iki liraya tedarik olunabilir. Bütün düsturların cilt yekûnları (her üç tertip) 43 çe bağlıdır. Ve bunların her biri ortalama bin sayfa hesap ve itibar olunabilir. Bunların tamamının tedariki ise, verilen izahata göre ancak yüzlerce lira ile kabildir.

D — Devletçe yapılan kanun metinleri yayımları serisi arasında bir başka kategori neşriyat daha vardır ki onlar da yine münferit kanunların Başvekâlet Kavanin ve Müdevvenat Müdürlüğünce yapılan yayımlarıdır.

(Kavanin ve nizamatin sureti neşir ve ilânı ve mer'iyet tarihi hakkında) 28 mayıs 1928 tarihli ve 1322 sayılı kanun her hangi bir kanunun ve nizamatin ne zamandan itibaren neşir ve ilân edilmiş sayılacağını ve mer'iyetin ne zamandan itibaren başlayacağını tesbit etmiştir. Bundan başka bu kanunun 6 ncı maddesine göre: Artık kanun, nizamname ve talimatnamelerin ayrı ayrı memurlara tebliği usulü lâğvedilmiştir. Ancak valiler tebliğle vazifeli kılınmışlardır.

Binaenaleyh kanun, nizamname ve sairenin kâfi miktarda basılmış nüshaları merkezdeki dairelere tevzi olunmak üzere Müdevvenat Müdürlüğü tarafından doğrudan doğruya Büyük Millet Meclisi âzasına ve Ve-kâletlere ve Umumi Erkânı Harbiye Reisliğine (= Genelkurmay Başkanlığına) gönderilir. Vilâyet, kaza ve nahiyelerdeki daire ve makamlara tevzi olunmak üzere kanun ve nizamnamelerin kâfi miktarda matbu nüshaları Müdevvenat Müdürlüğünce doğrudan doğruya vilâyetlere gönderilir. Valiler, vilâyet merkezinde, kanun, nizamname ve sairenin kâfi miktarda basılmış nüshalarını aşağıda yazılı dairelere en çok kırk sekiz saat zarfında (tatil günleri hariç), zimmetle dağıtırlar ve ayrıca vilâyet gazeteleriyle ilân ederler. Bu daireler şunlardır: adli, mülki ve askerî bilûmum

devlet daireleri; hususi idareler, belediyeler, barolar, ticaret ve sanayi ve ziraat odaları, resmî kütüphaneler.

Yukarda isimleri yazılı makamlar kendilerine gönderilen bu kanun ve nizamnameleri ve saireyi vilâyet merkezindeki memuriyetlerinin daire-si içinde bulunan alâkadarlara münasip suretlerle derhal tebliğ ederler.

Kaza kaymakamları da nahiyelere ait bulunan nüshaları nahiyelere yollarlar ve gerek kaymakamlar ve gerek nahiyeye müdürleri, yukarda söy-lenilen usul dairesinde, kaza ve nahiyeye içindeki daire ve müesseselere on-ları zimmetle dağıtırlar...

İşte 1322 sayılı kanunun bu emirlerini yerine getirebilmek üzere Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğü kanunların ve nizamname ve saire-nin kâfi sayıda ayrı basımlarını temin ederek devlet dairelerine, müesse-selerine yollar; yollanacak daire ve müessese ve makamlar içersinde dev-letin bütün merkezi daire ve müesseselerinden maada bütün vilâyetler kazalar, nahiyeler ve köyler de dahil bulunabileseğine göre, Türkiye Cum-huriyeti Kanunlarından birçoğu bazan yüz binlerce adette ayrı baskılar yaptırılıp dağıtılmak lâzımgelmektedir.

Bu işin Resmî Gazete ile gördürülmesi akla gelebilir. Fakat, resmi gazete kanunlar ve nizamnamelerden maada pek çok şeyleri de ihtiva eder ki, bunların hepsinin de ayrı ayrı 1322 sayılı kanuna göre vilâyetler vasıtasıyla tebliği zaruri değildir. İşte bundan dolayı resmî gazeteden ayrı olarak böyle hususi ve münferit kanun basımları yapılmaktadır. Aksi halde tıraj sayısı mahdut olan resmî gazetenin tırajını çok yükseltmek ic-a-bedecektir ki bunun için de külliyetli kâğıt istihlâk olunmak zaruridir.

E. — Kanun metinlerinin resmî neşriyatının bir diğer serisi daha vardır ki bu da oldukça mühim bir yayım kolu teşkil eder.

Gerçekten Müdevvenat Müdürlüğünün düsturlar, Resmî Gazete ve ayrıca münferit kanunlar neşriyatına rağmen, diğer devlet müessese ve daireleri, umumiyetle, kendilerini ilgilendiren kanunları, nizamnameleri, talimatnameleri, tamim ve emirnameleri... ilâh bazan ayrı ve bazan da bir kül halinde yani külliyat şeklinde neşretmeyi âdet edinmişlerdir.

Bu türlü faaliyetler yapan kurumların başında Vekâletler, belediye-ler, umum müdürlükler, devlet iktisadi teşekkülleri ve müesseseler... ilâh gelmektedir.

Meselâ bugün, yukarda adı geçen veya geçmiyen bütün müessese ve daireler kendilerini ilgilendiren mevzuatı ya münferit olarak veyahut da külliyat şeklinde bastırıp kendi dairelerine veya memurlarına dağıtmak-tadır. Bu cümleden olarak Adliye Vekilligince evvelce kısmen eski harf-lerle bastırılan Türk Medeni Kanunu, Kara ve deniz ticareti kanunları

İcra ve İflâs Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu vardır; bu adı geçen kanunlarla diğer birtakım adli kanunları ve bazı âmme kanunlarını ihtiva eyliyen ve gine vekillikçe yayınlanan 4 ciltlik huzur kanunları da anılabilir. Bazı mühim kanunların Adliye Vekâletinin neşrettiği (Adliye Ceridesi = dergisi) adlı organda yayımlandırıldıklarını da ayrıca anmak gerektir. Bundan başka Maliye Vekâletinin hemen bütün malî kanunları, diğer Vekâletlerin keza kendilerini ilgilendiren mevzuatı teker teker veya topluca çok kere bastırdıkları vâkidir. Bu mevzuatın bir kısmı ayrıca vilâyetlerce de — 1322 sayılı kanun icabı — kendi yayım vasıtalarıyla bastırılıp dağıtılmakta veya yayılmaktadır.

*
* *

III. Bu izahattan anlaşıldığı üzere Türkiye Devletinin müspet hukuk kaideleri ve ezcümle kanunları resmî ve hususi vasıtalarla muhtelif isimler altında defalarca bastırılmakta ve memleket içinde yayılmaktadır. Bunlardan hiç olmazsa mühim bir kısmının lüzumluluğunu kabul etmeme-ye imkân var mıdır! Hele devletça bastırılan kanun ve nizamların yayım vasıtalarının hiç olmazsa bir kısmında tasarruf etmek her halde hem zaruri ve hem de mümkündür. Zira yukardanberi izah edilen neşir vasıtalarının sayısını çoğaltmak akla uymadığı gibi bunları mümkün mertebe azaltmak hem işlerin selâmetinin ve hem de millî menfaatlerin icabıdır sanırız. Bu düşüncelerin hem resmî ve hem de hususi teşebbüsler marifetiyle yapılan metin neşriyat bakımından varit olduğuna inanıyoruz. Yani kanunlarımızın bastırılış ve yayılışında her halde ahenkli, gayeli, ve sistemli çalışma ve görüş mevcut değildir. Böylelikle de gerek devletin ve gerek hususi teşebbüslerin birçok servetleri boşuna sarfedilmiş oluyor. Bunların çoğundan vazgeçmek mümkündür.

Yukarıda verilen izahlardan da anlaşılacağı üzere, bizdeki bu yayım vasıtalarının resmî ve hususi mahiyette olanlarının tamamını tedarik etmek te azametli sermayeye ihtiyaç gösterir. Hattâ yalnız hususi teşebbüslerce neşrolunanlar bile yüzlerce liraya ancak tedarik olunabilir.

Buna mukabil meselâ Alman imparatorluğunun bütün kanunlarını muntazam ve her türlü arama cetvellerini havi bir tek cilt içerisinde ve birkaç liraya tedarik mümkündür. Prusya Devletinin bütün kanunları da, aynı suretle ve her sene basılan ve günü gününe mevzuatın gidişini kollayan bir tek cilt içinde toplanmıştır.

İsviçre kanunları hukukçu *G. Schneider* tarafından iki küçük cilt içerisinde toplanmıştır.

Görülüyor ki bu yazımızda bahis mevzu ettiğimiz, müspet hukuk kaidelerinin yayım vasıtaları işi üzerinde ehemmiyetle durulmaya değer işlerimizden biridir.

Ankara: mayıs 1944